

## POSUDEK MAGISTERSKÉ PRÁCE

**Katarína Bezáková:**

***Teoretická reflexia inštitucionálneho dizajnu Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ po prijatí Lisabonskej zmluvy***

Magisterských prací, které důsledně propojují obsahovou, teoretickou a metodologickou složku, není mnoho. Posuzovaný text Kataríny Bezákové těmito atributy disponuje a prakticky ve všech ohledech naplňuje představy o fundované, kvalitně zpracované analýze, která prokazuje znalosti a schopnosti absolventky. Skutečnost, že práce a její závěry vyvolávají řadu otázek, které jsou formulovány níže, nijak nesnižuje její kvalitu – spíše naopak.

Autorka omezila cíle původně formulované v projektu práce na výzkum institucionálního designu Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP) - a toto omezení je třeba přivítat, protože proti původnímu záměru jí umožnilo mnohem rigoróznější teoretický rozbor. Problém institucionálního designu navíc redukovala na otázku centralizace, čímž byl výzkumný záměr dále zpřesněn.

Analýza se v práci odvíjí ve třech následných, přehledně uspořádaných krocích. První část empiricky rozebírá proces centralizace SZBP v důsledku přijetí Lisabonské smlouvy. Následující kapitoly představují teoretické instrumentarium, s nímž autorka pracuje, tedy východiska a klíčové charakteristiky neorealismu, neoliberalismu a sociálního konstruktivismu. Poslední část práce potom představuje vlastní aplikaci těchto tří teorií ve snaze zodpovědět hlavní výzkumnou otázku: proč členské státy k centralizaci SZBP v Lisabonské smlouvě přistoupily.

Na empirické rovině nelze práci mnoho vytknout, výjimkou by mohlo být podle mého názoru sporné hodnocení (s. 23), podle něhož Francouzi a Holanďané zamítli návrh Ústavní smlouvy primárně kvůli jejím inovacím v oblasti SZBP – domnívám se, že hlavní důvody byly jiné, související s vnitropolitickou situací a obecnějšími institucionálními i dalšími otázkami evropské integrace.

K teoreticko-metodologickým aspektům práce bych předně podotkl, že implikovaná kauzální závislost, kterou autorka ve třech podobách zkoumá, vlastně není prokazována. S dílčí výjimkou testování neoliberalistické hypotézy totiž pro její potvrzení nebo vyvrácení chybí nástin konkrétních kauzálních mechanismů, které by jednoznačně potvrdily vztah a příčinné působení mezi nezávislou a závislou proměnnou. Autorka tak u dvou dílčích hypotéz velmi přesvědčivě prokáže korelaci zvolených proměnných, nikoliv však kauzální vztah.

Dílčí pochybnosti, které s výše uvedenou připomínkou souvisejí, mám o formě operacionalizace jednotlivých teorií, konkrétně neorealismu a neoliberalismu. Není mi úplně jasné, proč se autorka rozhodla u neorealistické hypotézy ignorovat Waltův koncept rovnováhy hrozeb (který v teoretické části zmiňuje), jenž je extrémně relevantní zejména pro posuzování vztahu mezi EU a USA. Závěr, že EU posílila centralizaci SZBP v reakci na rostoucí moc Spojených států je sice logický z hlediska zvolených východisek, ale značně problematický, pokud jej otestujeme právě např. pomocí Waltova alternativního přístupu. Z jiného úhlu pohledu by bylo možné vytknout, že použité ukazatele jsou příliš hrubé; agregát ‚obrných výdajů‘ zahrnuje značně heterogenní složky, od mezd a sociálních výdajů na členy ozbrojených sil po výzkum a vývoj či akvizice nových zbraňových systémů. Pro posouzení faktorů, které mají reálný mocenský dopad, by bylo vhodné se zaměřit jen na některé z nich. U obranných výdajů je také vhodné zamyslet se nad rolí jejich podílu na HDP či souvislostí procentuálního versus absolutního nárůstu: např. náskok evropských výdajů EU před Čínou se mezi

lety 2001 a 2007 v absolutních hodnotách snížil jen mírně, ale možná není nedůležité, že ČLR v tomto období své obranné výdaje více než zdvojnásobila (s. 61).

U neoliberalistické hypotézy si nejsem jist, nakolik je udržitelná teze o Společné bezpečnostní a obranné politice jako primárně koordinačním problému. SBOP samozřejmě je, jak autorka píše, primárně a vlastně téměř výhradně nástrojem krizového managementu, ale její obsah, např. snaha zlepšit interoperabilitu evropských ozbrojených sil či posílit nebo získat nové vojenské kapacity, jsou už otázky, kde lze logiku kolaborativního problému aplikovat poměrně snadno. I tady vidím problém v poněkud ‚hrubé‘ operacionalizaci. Zvolený koncept případové studie, která je ale rozdělena na tři teoreticky determinované hypotézy, zde naráží na své limity.

Ke klíčové otázce (nad rámec kritických připomínek) mě inspirovala řečnickým dotazem sama autorka, která se na s. 25 ptá, proč vlastně státy formálně zavádějí v rámci SZBP hlasování kvalifikovanou většinou, když je následně stejně nevyužívají. Tuto otázku je totiž možné vztáhnout i na zkoumaný problém centralizace: Minimálně na první pohled se totiž nezdá, že by centralizovanější ‚design‘ vedl po přijetí Lisabonské smlouvy k faktickému posílení centralizace SZBP/SBOP. Jak by bylo možné reagovat např. na námitku, že zdaleka nejcentralizovanějším aktem, k němuž v rámci SZBP dosud došlo, bylo přijetí Evropské bezpečnostní strategie v roce 2003, jež vznikla v úzkém týmu expertů kolem Javieru Solany a následně byla s minimálními zásahy přijata členskými státy?

Pokud jde o formální aspekty práce, autorku je třeba ocenit za zručnou práci se zdroji. Jen bych v této souvislosti upozornil, že autorčino tvrzení (s. 11) o omezeném zájmu o teoretické uchopení SZBP je sice obecně pravdivé, ale tím spíše by bylo vhodné uvést autory, kteří jsou výjimkou potvrzující pravidlo, jako Jakob Øhrgaard se svým konceptem mezivládní integrace nebo Michael E. Smith s dynamickým modelem institucionalizace spolupráce; neskromně si dovoluji upozornit i na svůj příspěvek k této debatě. Jako detail ještě zmíním, že odkaz na publikaci „Rosamond 2000 in Hill-Smith 2011:22“ (s. 11) je patrně zmatečný a navíc není uveden v seznamu literatury.

Ze stylistického hlediska je práce napsána solidně, jako opakující se kaz bych jí vytkl jen chybějící čárky na konci vložených vět v souvětích a nelogické tečky před sdělením v závorkách na koncích vět (viz vícekrát na s. 16). Práce obsahuje všechny požadované náležitosti, tedy původní projekt, anotace a klíčová slova ve slovenštině i angličtině a závěrečné anglické shrnutí; kromě toho je její součástí řada dobře zpracovaných tabulek, které jsou nedílnou součástí autorčiny argumentace.

Shrnu-li, autorku je třeba ocenit za velmi povedenou konceptualizaci výzkumného problému a formulaci výzkumné otázky a navazujících hypotéz, včetně operacionalizace do podoby dílčích proměnných. V kombinaci s kvalitně pojednanou empirickou rovinou a nakládáním s prameny tím byly naplněny zásadní požadavky kladené na absolventskou práci. Jedinou zásadní připomínkou je faktická absence snahy o upřesnění konkrétních příčinných souvislostí, jež souvisí s tím, že se operacionalizace proměnných v některých aspektech zastavila na ještě příliš obecné úrovni. Práci proto hodnotím jako **velmi dobrou až výbornou** v závislosti na tom, jak se autorka vyrovná s její obhajobou.

---

V Praze dne 20. 1. 2014